№ 84 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 28

1890

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 28 № 84

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում է միայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր ուսանողներն արձակուրդների ժամանակ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Գեղարդից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Նամակ Մանգլիսից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ակնարկներ.

ՄԵՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Շատ անգամ գանգատներ ենք լսում մեր համալսարանական ուսանողների դէմ, թէ բերանացի և թէ մամուլի մէջ, որ նրանք համալսարանից իրանց հայրենիքը գալով արձակուրդների ժամանակ՝ ոչինչ չեն անում, անգործ են մնում, չեն ուսումնասիրում մեր երկրի ժողովրդի կեանքը, միմեայն զուարճանում են, այլ և այլ ամարանոցների բոտոնգաներում են պար գալիս, ամառվայ արձակուրդների երկու երեք ամիսը կատարելապէս ապարդիւն կերպով են անցկացնում, և այլն, և այլն....

Խոստովանվում ենք, որ մենք այդ բոլոր մեղադրանքները շատ էլ իրաւացի չենք գտնում: Երիտասարդութիւնը պէտք է զուարճանայ, պէտք է ուրախանայ, պէտք է հանգստանայ իր ուսումնական ծանր պարապմունքներից յետոյ: Բացի սրանից մենք այն կարծիքի ենք, որ ուսանողը ոչ այն հասակն ունի, ոչ էլ գիտութեան այն բաւականացուցիչ պաշարը, որ դեռ ևս ուսումը չաւարտած, արձակուրդների ժամանակ, արդէն սկսի ուսումնասիրել ժողովրդի կեանքն անկախ, ինքնուրոյն կերպով, իր ուսումը չաւարտած՝ արդէն մտածէ գործնականապէս օգուտ բերել ժողովրդին, երկրին, այն ինչ նա պէտք է դեռ ևս ինքն սովորի, իսկ արձակուրդների ժամանակ կատարեալ իրաւունք ունի հանգստանալ, զուարճանալ.... Եւ վերջապէս երբ պէտք է զուարճանայ մարդը, եթէ ոչ երիտասարդ ժամանակ:

Սակայն մի միջոց կայ երիտասարդների համար՝ համ ուրախ ժամանակ անկացնել, համ էլ օգուտ բերել իրանց մտաւոր զարգացմանը,—դա արձակուրդների ժամանակ հայրենիքի մէջ խելացի, նպատակայարմար ճանապարհորդութիւնն է, հմուտ անձի ղեկավարութեամբ: Այդ հմուտ անձը կարող է լինել կամ նոյն իսկ այն համալսարանի պրօֆէսօրներից մէկը, որտեղ մեր երիտասարդներն ուսում են առնում (իսկ այժմ մենք համալսարաններում մինչև անգամ հայազգի պրօֆէսօրներ ունենք, որոնք մեր երկիրը արձակուրդներին գալով, կարող էին այդ ժամանակ յանձն առնել հայ ուսանողներին ղեկավարելու իրանց ճանապարհորդութիւններում) կամ այդ հմուտ անձը կարող է լինել Անդրկովկասում արդէն վաղուց ապրող, գործ, պաշտօն, պարապմունք ունեցող մի որ և է փորձված մասնագէտ:

Արձակուրդների ժամանակ ուսանողների ճանապարհորդութիւնը մի հմուտ անձի ղեկավարութեամբ այն երկրի մէջ, որտեղ ուսումն աւարտելուց յետոյ նրանք պէտք է գործեն, որտեղ նրանք պէտք է ապագայում հասարակական գործիչներ դառնան, այն օգուտն ունի, որ երիտասարդներն արդէն ուսանող ժամանակ կը ծանօթանան այն երկրի, այն ժողովրդի հետ, որոնց ժամանակով իրանք պէտք է ծառայեն: Բացի սրանից այդ տեսակ ճանապարհորդութիւնները՝ ամենաառողջ, մարմինը և հոգին կազդուրող զուարճութիւնն են:

Ուսանող ժամանակ երիտասարդը դեռ ևս չէ կարող դրական օգուտ բերել հասարակութեան, նա դեռ ևս պէտք է սովորի: Իսկ մեր վերև յիշած ճանապարհորդութիւնները սատուկ դաստիարակիչ, կրթիչ են, լինելով մի և նոյն ժամանակ՝ թէ մարմինը կազդուրող, թէ հոգին ու մտաւոր կարողութիւնը զարգացնող և թէ վերջապէս ամենազնիւ զուարճութեան մի միջոց:

Գերմանիայում, բայց մանաւանդ Շվէյցարիայում համալսարանական ուսանողների այդ տեսակ ճանապարհորդութիւնները հայրենիքում, հմուտ անձանց, պրօֆէսօրների, կամ մասնագէտների ղեկավարութեամբ՝ շատ սովորական են և ընդունված են որպէս ամենակրթիչ միջոց երիտասարդներին ծանօթացնելու այն երկրի ու ժողովրդի հետ, որոնց շրջանում նրանք ժամանակով պէտք է գործեն:

Եւ այդ տեսակ ճանապարհորդութիւնները աւելի են կազդուրում երիտասարդի ֆիզիկական ոյժերը, աւելի փորձված դարձնում, աւելի հասունացնում, աւելի լուրջ և պատրաստ դարձնում նրան ապագայում խելացի և օգտաւէտ քաղաքացի լինելու,—քան թէ արձակուրդներին իր ընտանեկան շրջանում ապարդիւն կերպով ժամանակ անցկացնելը, դարձեալ իր նախկին ընկերների շրջանում այս կամ այն քաղաքի փողոցներում անգործ թափառելը, կամ վերջապէս մեր այս ու այն ամարանոցի բոտոնգայում օրիորդների հետ պար գալը և նոյն իսկ նրանց հետ սիրողների ներկայացումներ տալը:

Վերջապէս թող այդ տեսակ զուարճութիւններն էլ լինեն, բայց թող նրանք լինեն երկրորդական, միջանկեալ բաներ,—իսկ գլխաւորը, արձակուրդների ժամանակ, թող լինեն, ամիսների նստողական կեանքից յետոյ, խելացի, մտածված, հաստատ, որոշ պրօգրամ, կազմակերպութիւն ունեցող ճանապարհորդութիւններ՝ հմուտ, փորձված, մասնագէտ անձանց ղեկավարութեամբ այն երկրում, հայրենիքում, որտեղ այսօրվայ ուսանողներին ապագայում վիճակված կը լինի հասարակական օգտաւէտ գործիչներ լինելու:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՂԱՐԴԻՑ

Յուլիսի 11-ին

Մտադրութիւն ունենալով մի փոքրիկ ճանապարհորդութիւն անելու և տեսնելու Գեղարդի վանքը, ամսիս 8-ին, Վարդավառի օրը, մենք ևս գնացել էինք այդ վանքը, որը Նոր-Բայազէտից մօտ 50 վերստ հեռաւորութեան վրա է գտնվում դէպի հարաւ արևմուտք: Վանքը գտնվում է մի ձորի մէջ, շրջապատված բարձր և մացառապատ ժայռերով: Իսկական վանքը մէկ հատ է, բացի դրանից կան և 4 հատ վանքեր փորված ժայռերի մէջ, այնպէս որ կարելի է ասել՝ այդ չորսը մի քարից են: Երեք օր շարունակ այդ ձորը դղրդում էր տամնաւոր զուռնաների, մարդկանց և մատաղացու կենդանիների ձայնից: Զուռնաները մինչև անգամ գիշերները չէին դադարում իրանց խլացուցիչ ձայնը զլելուց: Կարծէք բոլոր ուխտաւորները (որոնց թիւը 1500—2000-ի կարող էր համնել), հարբած էին, մարդ մարդու չէր ճանաչում. զուռնաները բաւական չը լինելով պարեկողներին, դեռ չատերը, գիւղացի հայ աղջիկները, ասորիները և քրդերը (բացի հայերից, որոնք գլխաւորապէս լինում են Նոր-Բայազէտ, Սուրմալու և Երևան գաւառներից, գալիս են ուխտ նոյնպէս քրդեր և ասօրիներ) երգելով էին պարում. այդ երգերը այնքան գեղեցիկ էին, որ մարդ յափշտակվում էր նրանցով: Բոլոր ուխտաւորներն էլ ունէին մատաղացուներ, գլխաւորապէս ոչխար: Այն մարդիկ, որոնք իրանց ընկերին օգնելու համար մի քանի կոպէկ չեն ծախսի, այնտեղ սուրբերին հաճոյանալու համար կարծէք մոռանում են նոյն իսկ իրանց ընտանիքը, մատաղներ են անում, վանքին նուէր են տալիս, իսկ իրանց օրը լաւ անցկացնելու համար տկերով գինի և արաղ են խմում: Իսկ գինիով կամ արաղով հարբած մարդը զուռնաչուն փող բաշխելու մէջ անչափ շռայլ է լինում. մեր աչքով տեսանք թէ ինչպէս պար եկողները 10—անոցներ և 5—անոցներ էին կպցնում զուռնաչիների ճակատից: Այս բոլորի վրա աւելացրէք և այն ծախսը, որ անում են ուխտաւորները իբրև ճանապարհածախս և իբրև պաշար. համարեա մի մարդուն ընկնում է մօտ 4 րուբլի, բացի արտակարգ ծախսերից, իսկ մի ընտանիք, որը երեք հոգով այդտեղ է գտնվում, սակպված ծախսում է 12 րուբլի, որը մեծ բան է մի խեղճ մարդու համար: Ահա թէ հայ գիւղացին իր տարվայ չարչարանքի պտուղը որտեղ է վատնում, մինչդեռ իր տան մէջ նա ապրում է բոլորովին ողորմելի: Այս դեռ նիւթական մասը, իսկ եթէ ի նկատի առնենք մի առ մի և ժողովրդի թէ ճանապարհին և թէ վանքում կրած նեղութիւններն ու ֆիզիկա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

VII

Հայ խմբագիրները սկսել են քիչ քիչ սովորել միմեանց դէմ գանգատ տալը:

Դատարան.—ահա, մեր խմբագիրների կարծիքով այն ամենաասրսափելի միջոցը, որով կարելի է պաշտպանել և պատիւ և բարի անուն: Եւ ոգևորված այդ ենթադրութեամբ, մեր գրչապետները գանգատներ են տալիս միմեանց դէմ: Փաստերը շատ են: Եւ միթէ հարկաւոր է մէկ-մէկ մատնանիշ անել, թէ որ լրագրի կամ որ օրգանի խմբագիրն է գանգատ տուողը. Թիֆլիսում այդ ամենքը գիտեն: Այդ բանում յետ չեն մնում արտասահմանի և հայոց լրագիրները: Լօնդօնի «Հայաստան» լրագրի խմբագրութեան մի անդամը գանգատ է տուել Մարսէյլի «Արմէնիա» լրագրի խմբագրի դէմ: Եւ այդ գանգատ տուողները,—ահ, Աստուծու գառներ,—ուզում են դատարանի միջոցով վերականգնել իրանց ոտնակոխ եղած պատիւը....

Մեր խմբագիրները, ինչպէս երևում է, շատ լաւ են ուսումնասիրել միամիտ հասարակութեան մի թոյլ կողմը: Տեսել էք, ընթերցող, թէ շատ անգամ միամիտ մարդու վրա ինչ տպաւորութիւն է թողնում, երբ մէկը գրելով միւսի դէմ, իր յօդուածը վերջացնում է այսպիսի փքուն խօսքերով. «մենք դատարանում կը տեսնվենք», կամ թէ «մեր պատիւը վերականգնելու համար, մենք կը դիմենք օրէնքին—դատարանին»:

—Հը՛,—մտածում է ընթերցողը,—ուրեմն նա արդար է, ուրեմն նա ձեռքին մեծ փաստեր ունի, որ դատարան է դիմում....

Շատ ուրախալի է, ի հարկէ, որ հասարակութիւնը այդպիսի լաւ և մաքուր կարծիք ունի արդարադատութեան մասին. բայց ում չէ յայտնի, որ նոյն դատարանը, որտեղ միայն արդարադատութեան սուրբ գաղափարը պիտի տիրապետի, երբեմն-երբեմն զոհ է լինում այնպիսի մարդկանց ձեռքում, որոնք ցանցեր հիւսելով, կարողանում են նոյն իսկ օ ր է ն ք ո վ խաբել օրէնքի ներկայացուցիչներին:

Միթէ քիչ է պատահում, որ դատարանում արդարանում է եղբօր թալանողը, հասարակաց փողերի գողացողը, ուրիշի տուն կրակ գցողը, կեղծ դօկումենտներ շինողը: Եւ միթէ նոյնպէս քիչ է պատահում, որ անմեղը պատժվում է մարդասպանի փոխարէն, անմեղ դրացին տուժում է գողդրացու փոխարէն և կամ աքսորականի զգեստ է հագնում նա, որի յանցանքն անմեղութիւնն է....

Ձեզ մեղադրում են, որ դուք հասարակութեան փողեր էք գողացել. մի քանի դօկումենտներ բերէք.—թէ ինչպէս են պատրաստած և ձեռք բերված այդ դօկումենտները, այդ դատարանը գիտենալ չէ կարող,—և ահա դուք ազատ էք: Ձեզ մեղադրում են, որ ձեր հարևանի տունը կրակ էք տուել. մի քանի կաշառված վկաներ բերէք, որոնք երդվում են, որ դուք այդ միջոցին իսկի չարագործութեան տեղն էլ չէիք,—և ահա դուք ազատ էք: Նոյն իսկ արդարութիւնը իր բոլոր սուրբ ձգտումներով, անկարող է միշտ յաղթող հանդիսացնել ճշմարտութիւնը և արդարութիւնը, եթէ ինքն հասարակութիւնը ծուռ ու մուռ ճանապարհներով աջակցում է, չինծու միջոցներ է տալիս այն մարդկանց, որոնք այնքան անբարոյական են, որ դատարանի շէմքը կոխելով, արդէն վճռել են խաբել արդարադատութեան ներկայացուցիչներին, որոնք յայտնի օրէնքի սահմաններից դուրս գալ չեն կարող....

Ակամայ յիշում եմ մի նշանաւոր դէպք:

Վիկտոր Հիւգօն մի անգամ դատվում էր դատարանում չեմ յիշում ինչ առիթով: Ակնարկողներ կային, որ դատաւորները գուցէ նրան մեղադրեն: Իր պաշտպանողական ճառի մէջ հանճարաւոր գրողը պաշտպանելով իր անմեղութիւնը, մի և նոյն ժամանակ աշխատում էր այն միտքը անցկացնել, որ եթէ նոյն իսկ դատաւորներն էլ իրան դատապարտեն, այդ, այնու ամենայնիւ, չի նշանակի, որ ինքը մեղաւոր է:

—Մի մոռացէք, որ նրան դատապարտողներն էլ դ ա տ ա ւ ո ր ն ե ր ն էին,—ասեց ոգևորված Վիկտոր Հիւգօն և այդ ասելով ցոյց տուեց դատասրահի դահլիճում կախած մի պատկերի վրա:—Դա Յիսուսի պատկերն էր....

—

Սակայն թողնենք հարցի, այսպէս ասած, դ ա տ ա ս տ ա ն ա կ ա ն կողմը:

Ես մի փոքր հարցից շեղվեցի, քանի որ ուզում եմ յատկապէս խօսել այն մասին, թէ ց ա ն կ ա լ ի է արդեօք, որ գրական կամ լրագրական գործը լրագրութիւնից դատարան անցնի:

Լրագրութիւնը, իբրև քաղաքակրթական մի տարր, մեծ կապ ունի հասարակաց կարծիքի հետ և նրա առաջին պարտաւորութիւններից մէկն է ուղղութիւն տալ հասարակաց կարծիքին, եթէ գոյութիւն ունի այդ կարծիքը, իսկ եթէ գոյութիւն չունի, նա պիտի աշխատի առաջ բերել, ստեղծել հասարակաց կարծիք այն բոլոր հարցերի, խնդիրների և երևոյթների մասին, որոնք երևան են գալիս կեանքի մէջ, և որոնք այսպէս թէ այնպէս կապ ունեն հասարակութեան առաջադիմելու գործի հետ: Սակայն որպէս զի մամուլը կարողանայ մի այդպիսի մեծ դեր կատարել, նա պէտք է կանգնի մի յայտնի բարձրութեան վրա, նա պէտք է պատկառանք ներշնչի ընթերցող հասարակութեան մէջ, և պէտք է այն համոզմունքը մտցնի նրա մէջ, որ տպագրական խօսքը անկաշառելի է, և մի նպատակ միայն ունի,—ծառայել հասարակաց գործին:

Իմ ընթերցողը,—խոստովանում եմ,—իրաւունք ունի հեգնութեամբ նկատելու. ինչ միտք ունեն այդպիսի իդէալացրած դատողութիւնները, քանի որ մամուլի շատ օրգանները իջել են այդ բարձրութիւնից և փ ո ղ ո ց ի մէջ են անցկացնում իրանց ողորմելի կեանքը: Թէ որոնք են այն հանգամանքները, անձինք և ապացոյցները, որ մամուլը ճշմարիտ իր բարձրութիւնից իջել է, դրանք արդէն շատ լաւ յայտնի են հասարակութեանը և դրանց վրա մատնանիշ անել այսօր էլ,

կամ չարչարանքները, այն ժամանակ պարզ է թէ ինչ վնաս է կրում ուխտաւորը մի այդպիսի ուխտատեղում։ Երեւակայեցէք, 1500—2000 ուխտաւորների համար կայ շատ շատ 20 սենեակ, որոնց մէջ հազիւ տեղաւորվեն 200 հոգի, մի այդքան էլ եթէ հաշւենք փորված վանքերի մէջ կեցողներին, մնացած 1000-ից աւելի մարդիկ ստիպված են կամ մնալ դուրսը, բաց օդի, ցրտի և անձրեւի տակ և կամ քաշվել, բարձրանալ շրջակայ ժայռերի խոռոչները։ Եղած սենեակներն էլ գլխաւորապէս հարուստներին են տրվում, որովհետեւ վերջիններիս ազդեցութիւնը և խօսքը մեծ է առհասարակ վարդապետների առաջ. այդ կարող ենք իմանալ հէնց նրանից, որ այդտեղ մի սենեակ մէկը բռնել էր միայն նրանով, որ ասել էր վանահօրը թէ «այս ինչ աղան ասեց, որ մի սենեակ պահէ նրա համար»։

Ուխտաւորների համար ոչ մի արտաքնոց չը կայ, այնպէս որ ամբողջ շրջակայքը ապականված է լինում աղբով։ Այսպիսով մատաղացուների փորոտիքը և աղբը թափվելով՝ ձորը անմաքրութեամբ սաստիկ լցված է լինում, որ նոյնպէս պակաս վատ չէ ազդում մարդուս առողջութեան վրա։ Այս բոլորից յետոյ պակաս նեղութիւն չեն կրում ուխտաւորները և ճանապարհին, գլխաւորապէս Նոր-բայազէտցիք։ Սրանց ճանապարհը անցնում է Գեղարքունեաց լեռների վրայից, որոնք շատ անգամ լինում են մառախուղով պատած և որտեղ ցուրտը սաստիկ է լինում և ձիւնը անպակաս։ Չը նայած, որ ամառվան ամենաառաք ժամանակն էր, բայց և այնպէս Գեղարդից վերադառնալիս, այնպէս ցուրտ էր և այնպիսի անձրեւ էր գալիս, որ մենք փաթաթված վերարկուների մէջ և այն էլ ձիով, սաստիկ մրսում էինք. էլ ուր մնաց խեղճ գիւղացին, որը չոր չունի հագին և այն էլ ոտով պիտի գնայ գուցէ և նոյն իսկ ոտաբոբիկ։ Իսկ մառախուղը այնպէս էր, որ ճանապարհը դժուարութեամբ էր երեւում։ Ճանապարհին մենք պատահեցինք մի խումբ ուխտաւորների, որոնք տեսել էին մի աղջկան, որը մառախուղի մէջ կորցրել էր իր պառաւ տատին. այդ աղջիկը, որը ոտաբոբիկ էր, սաստիկ լաց էր լինում։ Մի քիչ յետոյ մենք պատահեցինք մի քանի հայ գիւղացիների, որոնք իրանց կանանց նստեցրել էին քուրդ անցորդների ձիերի վրա, շտապելով տուն հասցնել նրանց, որպէս զի ցրտից չը մեռնէին։ Վերջապէս ցուրտն այն աստիճան խիստ է եղել, որ ինչպէս յետոյ իմացանք, ճանապարհին ցրտից մեռել է մի Նոր-բայազէտցի աղջիկ, իսկ նրա 13 տարեկան եղբայրը կորել է մառախուղի մէջ և մինչեւ այժմս էլ չէ գտնվել։ Այս բոլորը փորձով տեսնելուց յետոյ թող ուխտաւորները լաւ հասկանան, որ ուխտ գնալու համար չէ կարելի զոհել իր կարողութիւնը և նոյն իսկ իր անձը և թէ աղօթելու համար անպատճառ հարկաւոր չէ վերստեր չափել ոտաբոբիկ ու տկլոր ու այն էլ ձիւնապատ սարերի մէջով, մինչդեռ ամեն գիւղերումն էլ կան եկեղեցիներ և աղօթատեղեր։ Մարդ որ ուզում է ճշմարիտ աղօթք անել, կարող է տանն էլ աղօթք անել։

Մ. Տ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ

Յուլիսի 10-ին

Տեղիս հոգեւոր երկսեռ ծխական ս. Մեսրոպեան և Հռիփսիմեան ուսումնարանն ամսիս 1-ին կատարեց իր 18-ամեակի ուսման տարեդարձը։ Սրա համար հոգաբարձութիւնը ս. Կարապետ եկեղեցում պատարագ մատուցանելուց յետոյ, որի միջոցին երգում էր օրիորդաց երգեցիկ խումբը, ուսուցիչ պ. Գալաբեանցի ղեկավարութեամբ, կատարվեց և հոգեհանգիստ ուսումնարանի հանգուցեալ հիմնադիրների և բարերարների համար։ Եկեղեցում ներկայ էին, բացի ժողովրդից, նաև ուսումնարանի սաները, աեկիններն ու օրիորդները։ Այնուհետեւ հոգեւորական դասը, զգեստաւորված, շարական երգելով՝ բոլոր սաների և ժողովրդի ուղեկցութեամբ դիմեց դէպի դպրոցի գաւիթը։ Այստեղ ուսումնարանի աւագ ուսուցիչ պ. Փիլոյեանց կարդաց ուսումնական տարվայ հաշիւը, որից երեւաց, որ այս տարի աւարտել են տղայոց ուսումնարանից 4 հոգի, իսկ օրիորդաց՝ 6 հոգի։ Սրանք վարձատրվեցան հոգաբարձութիւնից մի մի գրքոյկով «Ընդհանուր աշխարհագրութիւն» վերնագրով, և բացի դրանից յայտնի եղաւ, որ ամբողջ ուսումնական տարվայ ընթացքում ուսուցիչների խումբը չը խնայելով իր ոյժերը, գործ էր դրել իր ջանքը և աշխատութիւնը աշակերտների և աշակերտուհիների վրա։ Սրա համար հասարակութիւնը յայտնեց իր խորին շնորհակալութիւնը թէ ուսուցիչներին և թէ հոգաբարձութեանը։ Հաշիւը կարդացվելուց յետոյ, այստեղ հարցաքննութիւններին ներկայ գտնվող արժանապատիւ Վահան քահանայ Վաչէեան մի գեղեցիկ և ազդու ճառ խօսեց, որի բնաբանն էր «Գիտութիւնն է մայր բարեաց, իսկ տգիտութիւնը՝ ծնօղ չարեաց»։ Տէր հայրն աւելացրեց թէ ինքն շատ ուրախ է, տեսնելով որ աւարտողների մեծ թիւը օրիորդներ են, որովհետեւ ապագայում նրանք կը լինեն այնպիսի բարոյական մայրեր, որոնք կը դաստիարակեն իրանց զաւակներին և կը սերմանեն նրանց սրտերում պտղատու սերմեր։ Վերջացնելով իր երկար ճառախօսութիւնը, նա յայտնեց իր գոհունակութիւնը հոգաբարձութեան, ուսուցիչներին և ժողովրդին, ասելով թէ ինքն չէր կարծում տեսնել Նոր-Բայազէտի ուսումնարանները այսպիսի բարւոք դրութեան և առաջադիմութեան մէջ։ Ճառախօսութիւնից յետոյ ժողովուրդը հեռացաւ տօնախմբութեան տեղից գոհ սրտով և գեղեցիկ տպաւորութեան տակ։

***

ՆԱՄԱԿ ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ

Յուլիսի 22-ին

Այսօր, կիրակի, տեղիս փոքրիկ եկեղեցում ս. պատարագին սովորականից աւելի ժողովուրդ էր հաւաքված, որովհետեւ, ինչպէս նախընթաց օրվանից արդէն ձայն էր տարածվում՝ տեղական փոքրիկ երգեցիկ խմբին մասնակցելու էին և ամարանոց եկած հայ օրիորդներ։ Առհասարակ ինչ բանի, ինչ ձեռնարկութեան մէջ խառնվում է քնքոյշ սեռը, տեսնում ես նա մի առանձին գեղեցկութիւն, ճաշակ և հրապոյր է ստանում։ Գովելի է օրիորդների եռանդը, թէև պէտք է խոստովանած, որ երեխայական խմբի և օրիորդների երգեցողութեան մէջ բացակայում էր ներդաշնակութիւն. սակայն յոյս ունենք, որ այսօր առաջին փորձը լինելով, հետզհետէ այդ պակասութիւնը ևս կը վերացվի, մանաւանդ որ եթէ տեղս գտնվող ձեռնհաս մի քանի հայ վարժուհիները ևս այդ գեղեցիկ օրինակին հետեւելով, չը զլանան իրանց մասնակցութեամբ մի առանձին փայլ տալ եկեղեցու ժամասացութեան, որով և պատճառ եղած կը լինէին ժողովրդի եկեղեցի յաճախելուն։

Մանգլիսը արդէն յայտնի է իր գեղեցիկ դիրքով, իր բնական հարստութիւններով, եղևնեայ անտառներով, ծառաստանկերով և շրջապատ սարերի կանաչազարդ գագաթներով։ Օդը պարզ և հիանալի է, որով և ոչ սակաւ թուլակազմ, կրծքային հիւանդութիւններով վարակված թշուառներ այստեղ կամ երկարացրել են իրանց կեանքը, և կամ բոլորովին առողջացել, ուստի և զարմանալի չէ, որ Մանգլիսը, իբրև ամառատեղի, օր օրի վրա հռչակ ստանալով, աւելացնում է իր այցելու հիւրերի թիւը։ Նշաւթային թագաւորութիւնից՝ դրամական այդ քաղաքից, Բագուից անգամ փոքրիկ կրեստներին է հրապուրում Մանգլիսը, արժանաւորապէս պատւելով նրանց։

«Մշակը» ինչպէս հաղորդած է արդէն, այս տարի ամարանոցաւորները այստեղ անհամեմատ շատ են և հաշւում են ոչ պակաս 900-ից, ուստի և կենսական մթերքները ևս, միւս տարիների հետ համեմատելով, կիսով չափ թանգ են. օրինակ ձուի 4-ը, շատ շատ 5-ը արժէ 5 կոպ., փոքրիկ վառեակը 15—20 կոպ., իւղը 28—30 կ. ֆունտը, կարագը 50 կոպ. և այն էլ շատ դժուարութեամբ է գտնվում, կաթը նոյնպէս թանգ է. փոքրիկ ամանը 10 կոպ., որ համարեա Թիֆլիսի գերմանուհիների վաճառած կաթի արժողութեամբ է. իսկ մի քանի կենսական իրեր տեղումս իշխանող Երեմեան զօրագնդի կապալառուների մենավաճառութեան ենթարկված լինելով՝ թանգութեան հետ համդերձ, զերծ չեն և իրանց վնասակար յատկութիւնից. օրինակ այստեղ հացը մատակարարում է յայտնի կապալառու Ձիթողցեանց, որը ֆունտը երեք ու կէս կոպէկով ուտեցնում է խեղճ ամարանոցաւորներին կարմիր հացի փոխարէն, բոլորովին սև, համարեա «արժանոյ» թթու և որ գլխաւորն է բոլորովին չեփված հաց. և ստիպված ես այդ խմորով կերակրվել, քանի որ ուրիշը չը կայ, և պարոնը հանգամանքից օգտվելով՝ շահվում է։ Անցած տարիները տեղիս յայտնի վաճառական պ. Լազարեանց ևս փուռ էր պահում և այդ երկուսը միմեանց «ջգրու» թէ էժան և թէ լաւ հաց էին տալիս, իսկ երբ վերջինս անաջող հանգամանքների ենթարկվելով էլ չը կարողացաւ մրցել յայտնի կապալառուի դէմ, մնացած փոքրիկ գումարն էլ ձեռից հանելուց յետոյ, այժմ պ. Ձիթողցեանց բոլոր անցածի զառնութիւնը կարծես երկու ամսում մեր խեղճ ամարանոցաւորների գլխին թափել է ուզում։

Մանգլիսը իր բոլոր յարմարութիւնների և հրապուրիչ տեսարանների հետ համդերձ, մի մեծ կենսական պակասութեան է ենթակայ, այն է ջրի պակասութիւնը. խմական Մանգլիսում այդ շատ զգալի է. փոքրիկ ջրմուղը բացի այն որ այնքան անոգարար ջուր չունի, այլ և հազիւ է բաւականութիւն տալիս բոլոր պահանջներին, մանաւանդ որ ջրկիրների համար դրած բարձր տակառի շնորհով, այն է՝ փոքրիկ տակառին 20 կոպ. չառերին էլ մատչելի չէ, օրական 3—4 տակառ ջրի պէտք զգալով, 60—80 կոպ. և մինչև իսկ 1 ր. միայն ջրի տալը։ Ուստի և մեծ մասամբ օգտվում են ամեն մի բացում եղած ջրհորների աղի ջրից, որը, ի հարկէ, շատ էլ հաճելի չէ մարդուս։

Մանգլիսին մօտակայ արևելեան մի քանի գիւղերում սաստիկ տարածված են կենդանիների վարակիչ հիւանդութիւններ. այդ հիւանդութիւնները, շնորհով գիւղացիների տգիտութեան, շատ շատ են փոխադրվում մի գիւղից միւս գիւղը. վարակված գիւղերի ժողովուրդը շատ անգամ իր կենդանիները տանում է միւս հարևան գիւղերը, հաւատացնելով որ փողի սաստիկ կարիք ունենալով, կամ ձմեռվայ պաշար չունենալու պատճառով՝ ստիպված է ծախել. միւս գիւղացիներն էլ կամենալով օգտվել առաջարկողների անտանելի դրութիւնից էժան առնում, իրանց «տաւարի» հետ են խառնում և ամբողջ գիւղը վարակւում։ Այդպիսի դէպքեր շատ են պատահում նոյն իսկ Մանգլիսից շատ մօտ, ինչպէս եղել է «Մոխիսի» կոչված վրաց գիւղի և ուրիշների հետ. ուստի և շատ երկիւղալի է, որ նոյն վարակված կենդանիների կաթից կամ մսից երբեմն մեր սնունդն ենք առնում, եթէ խիստ հսկողութիւն չը գործադրվի այդ առիթով։

Յ. Սանիաննեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շուշի, 15 յուլիսի

Վարչութիւնս պատիւ ունի խնդրել, որ հետեւեալը բարեհաճէք տպագրել ձեր առաջիկայ համարներից մէկում։

կը նշանակէ կրկնել այն, ինչ որ երէկ արդէն ասված էր։

Մի բան միայն պէտք է աւելացնեմ. այն է, որ արդէն մամուլի ղեկավարների միմեանց դէմ գանգատ տալը, դատարանին դիմելը մի աւելի զօրեղ ապացոյց է, թէ տպագրական խօսքը կորցրել է իր ոյժը, նախ նրանց աչքում, որոնք համ գրում են, համ էլ դատարան են գնում և նրանց աչքում, որոնք կարդում են և իրանց կարդացածով պէտք է գաղափար կազմեն այս կամ այն լրագրի, կամ լրագրի ղեկավարի արժանաւորութեան մասին։

Եթէ խմբագիր մարդը գանգատ տայ մի մասնաւոր մարդու դէմ, այդ անկասկած կունենայ իր արդարացնող պատճառները։ Եթէ մասնաւոր մարդը գանգատ տայ լրագրի խմբագրի դէմ,—և ամեն օր այդպիսի գանգատներ տրվում են աշխարհի բոլոր ծայրերում,—դա շատ բնական բան պէտք է համարել։ Սակայն շատ անբնական և անհասկանալի է, երբ երկու մարդ, որոնք իրանք պէտք է ապացուցանեն, որ մամուլն էլ մի մեծ ոյժ է, և որ մամուլն էլ կարող է կամ հասարակաց կարծիքի առաջ նսեմացնել, կամ բարձրացնել այս և այն անձնաւորութիւնը, վերջապէս երկու մարդ, որոնք իրանց ձեռքում գ ր ի չ ունեն բռնած, յանկարծ փոխանակ հարցը պարզելու նոյն իսկ մամուլի մէջ, այսինքն հասարակաց դատաստանի առաջ, խոյս են տալիս հրապարակական դատարանից, վայր են դնում գրիչը և գնում են դատարան։

Դրանից ինչ է հետեւում,—այն, որ դժուար բոպէներում տպագրական խօսքը գ ր օ շ չարժէ և volens nolens պէտք է դիմել մի ուրիշ հիմնարկութեան։

Այդպէս վարվող պուբլիցիստը, այդպէս վարվող գրողը ճիշդ նման է այն մարդուն, որ ծառի վրա կանգնած՝ կացինը ձեռքին, կտրում է ծառը միանգամայն մոռանալով, որ ծառի հետ միասին ինքն էլ պէտք է գլորվի։

Գիտեմ առարկողներ կը լինեն, թէ ինչպէս դատարանին չը դիմել, երբ զրպարտում են, երբ անուանարկում են, երբ վերջապէս մամուլի միջոցով մարդու անձնական այնպիսի կողմերն են շօշափում, որ մամուլի նիւթ լինել չէ կարող։

Աւելի լաւ. ցոյց տուէք, որ ինչ որ գրում են, ինչ որ ասում են, ինչի մէջ որ մեղադրում են, այդ բոլորը անհիմն զրպարտութիւն, անվայել յարձակումներ են, որոնք ոչինչ փաստական բան չեն ներկայացնում։ Ցոյց տուեցէք, որ այդպէս անողները մեղանչում են ճշմարտութեան դէմ, և վայր են դնում մամուլի անունը։ Եւ եթէ դուք մաքուր էք, եթէ ձեզ վրա ոչինչ արատ չը կայ, եթէ ձեր գործունէութիւնը սպիտակ է, ինչպէս ձիւն, հաւատացէք, որ գրիչն էլ բաւական է ձեր հակառակորդին ջախջախելու, նրա ասածների բոլոր ազդեցութիւնը ոչնչացնելու համար....

Ես չեմ կարողանում հասկանալ, թէ ինչու համար մի մարդ, որ իր ձեռքում գրիչ ունի բռնած, մանաւանդ այնպիսի մի տեղ, ուր ազատ կարելի է գրել, ուր կարելի է իրան ազատ կերպով պաշտպանել, որին ոչոք չէ արգելում հակառակորդին քննադատելու, և որը վերջապէս միջոց ունի ամբողջ հասարակութեանը, հազարաւոր մարդկանց լսելի դարձնել իր խօսքը, իր ձայնը, կրկնում եմ, չեմ հասկանում, ինչու պէտք է այդպիսի մարդ մի կողմ շպրտի գրիչը, և յոյս չը դնելով տպագրական խօսքի և հասարակաց կարծիքի վրա, իր քայլերը ուղղի դէպի քննիչը....

Համոզված եմ և հազար անգամ կը կրկնեմ, որ իր խղճի առաջ մաքուր գրողը, իր գործունէութիւնը անարատ համարող լրագրապետը երբէք այդ չի անի, և եթէ անում է, կը նշանակէ նա համոզված է, որ իր գրածները, ինքնապաշտպանողական իր բոլոր գրութիւնները ոչ այլ ինչ կը լինեն, եթէ ոչ կեղծ, ներկած, դատարկ ֆրազներ, որոնց կարդացողը պէտք է քթի տակ մըրմնջայ.—գիտենք, ինչ պտուղներ էք....

—

Հասարակական գործիչի համար ամենալաւ դ ա տ ա ր ա ն ը հասարակաց կարծիքն է։ Հասարակաց կարծիքի վրա ազդելու ամենալաւ միջոցն էլ լրագրութիւնն է։ Ուրեմն ինչ միտք ունի թողնել այդ դատարանը, թողնել հասարակաց կարծիքը, որին կաշառել երբէք չէ կարելի, և սար ու ձոր ընկնել։ Դատարանում մարդկանց անձնաւորութիւնների վրա վճիռներ են կայացնում մի քանի օրում և մի քանի փաստերի վրա, իսկ հասարակաց կարծիքը տարիների և շատ տարիների ընթացքում, հարիւրաւոր փաստերի վրա է հիմնած դուրս բերում իր վճիռը.... Եւ եթէ հասարակաց կարծիքով այս ինչ մարդը գող է, եթէ հասարակաց կարծիքը այն ինչ մարդուն ա ն բ ա ր ո յ ա կ ա ն է համարում,—հասարակական տեսակէտից.—եթէ հասարակաց կարծիքը արդէն այն եզրակացութեանն է գալիս, որ այս ինչ անձնաւորութիւնը ընդունակ է և անբարոյական լինելու, և փող ուտելու և աֆերիստութիւն անելու, այդ դէպքում ոչ մի դատաստանական վճիռ չէ կարող փոխել հասարակաց կարծիքը։ по суду оправданный գողը էլի գող կը մնայ հասարակաց կարծիքի առաջ, по суду оправданный անբարոյականը էլի անբարոյական կը մնայ հասարակաց կարծիքի առաջ....

Մեր խօսքը, ի հարկէ, վերաբերում է այն մարդկանց, որոնց գործունէութեանը ծանօթ է հասարակութիւնը, որոնց բոլոր արարքներին ծանօթ է հասարակութիւնը, մի խօսքով որոնց «հասարակաց գործիչ» անունն են տալիս և որոնք իրանց կեանքի մի յայտնի մասով պատկանում են հասարակութեան և մատչելի են եղել հասարակական քննադատութեան....

Ահա թէ ինչ պատճառներով հասարակաց գործիչը, մանաւանդ խմբագիրը, որն իր ձեռքում ունի և գրիչ և օրգան, իր դատը պէտք է վարի հ ա ս ա ր ա կ ա ց դ ա տ ա ր ա ն ի առաջ, և երբէք մամուլի մէջ ծագած հարցերը չը պէտք է տանի փոխի դատարան, այլ պէտք է վճռի նոյն իսկ մամուլի մէջ։

Եւ դա ոչ թէ վայր չի դցի մամուլի և նրա ղեկավարների վարկը, այլ աւելի էլ կը բարձրացնի նրանց անունը աչքում։

Խ. Ազատեր

կովկասի հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը Շուշու ճիւղի եկամտի մեծ մասը գոյացնում է սիրողների կողմից տրվող զանազան ներկայացումների և երեկոյթների արդիւնքից: Մի այդպիսի մանկական-ընտանեկան երեկոյթ տեղի ունեցաւ ամսիս 3-ին ի նպաստ ընկերութեանս և նորակազմ Հայուհեաց Բարեգ. Ընկեր. Արցախի: Թէ տեղական վարչութիւնս և թէ Հայուհեաց Բար. Ընկ. ձեռներէցները միացել էին այդ երեկոյթը տալու այն պայմանով, որ արդիւնքը կիսվէր երկու ընկերութեանց մէջ:

Թէև սկզբում կարգադրիչները զանազան արգելքների հանդիպեցան, որոնց պատճառով և երեկոյթը մի քանի անգամ յետաձգվեց և, որ աւելի զարմանալին է, այդ արգելքները պատահում էին այնպիսի տեղից, ուսկից միայն ձեռնտուութիւն պիտի սպասվէր, սակայն շնորհով յարգելի տիկ. Աթաբէկեանցի, Եկ. Բահաթրեանցի, Վար. Մէլիք-Շահնազարեանցի, Ն. Ետրամիշեանի, եղ. Առաքելեանի, Գայ. Խուռունցի, օր. Հ. Առաքելեանի և մանաւանդ բարեյօժար աջակցութեամբ ազնուահի տիկ. և օր. Ներսէսեանների (ամուսին և դուստր. պրօֆ. Ներսէսեանի), վարչութիւնս կարողացաւ կայացնել երեկոյթը ամսիս 3-ին:

Հասարակութիւնը դեռ չը տեսնված կերպով յայտնեց իր համակրութիւնը. բայց դժբաղդաբար տեղի նեղութեան պատճառով շատերը սահիպվեցան յետ դառնալ: Այդ համակրութիւնը պատասխան էր այն կարակամութեան, որով մի երկու հոգի մի ամբողջ ամիս աշխատում էին խափանել երեկոյթը, դիմելով զանազան աններելի միջոցների: Իր այդ համակրութեամբ Շուշու հայ հասարակութիւնը ապացուցեց, որ նրա մէջ սկսել է զարգանալ գիտակցական գործունէութեան զգացմունքը և նա գիտէ բարոյապէս գնահատել ամեն գործունէութիւն, որ ձգտում է դէպի հասարակական բարիքը և պախարակել՝ չարիքը:

Բոլոր տոմսակները ծախվելով, հարկ եղաւ լրացուցիչ տոմսակներ ևս պատրաստել: Թէ տոմսակների վաճառումից և թէ նուէրներից գոյացաւ 448 րուբլի: Ծախս եղաւ 170 ր. ուրեմն երեկոյթից զուտ արդիւնք մնաց 278 ր. ծախսի չատութիւնն աւելացել է նրանից, որ երեխաներին բաժանվեցան ընծաներ և մրգեղէն:

Վարչութիւնս բարոյական պարտականութիւն է համարում իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել թէ վերոյիշեալ կարգադրիչ յարգելի տիկիններին, թէ տիկին և օր. Ներսէսեաններին և թէ վերջապէս պ. Տիգրան Խանդամիրեանցին, որը երեկոյթի համար իր բնակարանը ձրիաբար վարչութեանս տրամադրութեան տակ դրաւ:

Նախագահ տեղ. վարչութեան՝ Համբ. Առաքելեան, անդամ-գործավար՝ Յ. Ճաղարբէգեանց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք Թէոդոսիայից հետեւեալ հեռագիրը՝ պ. Ֆօրկատտիից, յուլիսի 27-ից. «Երէկ Եալտայում պայման կապվեց Թիֆլիս իտալական օպերային խումբ բերելու համար»:

—

«Daily News» լրագիրը տպագրել է Կ. Պոլսի դէպքի մանրամասնութիւնները: Պետերբուրգի «Новости» լրագիրը հրատարակել է նոյն մանրամասնութիւնները իր № 198-ի մէջ:

—

Տեղական ռուս լրագիրները հաղորդում են, որ Տէր-Անդրէասեան անունով անձը, որ սպանեց մի քանի ժամանակ առաջ Թիֆլիսում ոստիկանին, և որը մեղադրվում է մի քանի ուրիշ չարագործութիւնների մէջ, այս օրերս ձերբակալվել է Բորչալուի կողմերում:

—

Այս օրերս Խորէն արքեպիսկոպոս Նար-բէյ Էջմիածնից Թիֆլիս է վերադարձել, որտեղ մի քանի օր մնալուց յետոյ մտադիր է վերադառնալ Կ. Պոլիս:

—

Տեղական պաշտօնական «Кавказъ» լրագիրը էլի մի տարի պէտք է հրատարակվի այժմեան խմբագիր պ. Տեբենկօվի ղեկավարութեամբ, իսկ յետոյ այդ օրգանը մտադրութիւն կայ հրատարակել անմիջապէս կառավարչապետի դիւանատան վերահսկողութեան ներքոյ: Այդ հարցի մանրամասնութիւնները ձևակերպելու համար պէտք է կազմակերպվի մի առանձին յանձնաժողով:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ալաշկերտի կողմի հայերը դիմելով Երևանի տեղական իշխանութեան, ցանկութիւն են յայտնել գաղթել:

—

Լսում ենք, որ Բագւում մի խումբ կանայք մտադիր են սեպտեմբերից արհեստագիտական օրիորդական դպրոց բանալ, աղքատ դասակարգի աղջիկներին արհեստներ սովորեցնելու համար: Ցանկանում ենք կատարեալ աջողութիւն այդ խելացի մտադրութեան:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Կ. Պոլսում արդէն խօսք կայ նոր պատրիարք ընտրելու մասին: Պատրիարք ընտրելը հեշտ բան է. բայց ով կը լինի ապագայ պատրիարքը,—ահա ամենամութ հարցը:

—

ԴԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Դզլարի ժողովրդական գործերը՝ կամ մեռելային դրութեան մէջ են, կամ այնպիսի տգեղ կերպարանք են ստացել, որ միայն զզուանքով կարելի է նրանց վերաբերվել: Խեղճ Դզլարի անտեսական դժբաղդութիւնները կարծես բաւական չէին, այժմ գտնվում են մեղանում և այնպիսի անձնաւորութիւններ, որոնք իրանց ինտրիգաներով, իրանց խարդախութիւններով՝ աւելի էլ անտանելի են դարձնում հասարակութեան վիճակը: Աւելի ցաւալին այն է, որ այդ անձինք պատկանում են այն դասակարգին, որը օրինակ պէտք է լինէր հասարակ ժողովրդի համար»:

—

ԿՕԶՕՐԻՑ մեզ գրում են. «Կօջօրի հայոց եկեղեցին անցկացրեց իր գաւիթը խմելու ջուրը մի աղբիւրից: Այդ ջրից վաղուց է արդէն որ օգտվում էր եկեղեցին, միայն թէ խողովակներով անցկացրած չէր: Բայց յանկարծ, երբ խողովակները դրին վերջացրին, Միրզօեվ եղբայրները յայտնում են որ ջուրը իրանց է պատկանում և սպառնում են եկեղեցու դէմ դատ սկսել: Ընդունենք մինչև անգամ որ ջուրը Միրզօեվներին է պատկանում, բայց միթէ վայել է պարոններին մի աղբիւր ջրի համար դատ բանալ հայոց եկեղեցու դէմ: Չէ՞ որ այն բոլոր պարոնները, որոնց հայութիւնը միայն դրա մէջն է կայանում որ լուսաւորչական եկեղեցուն են պատկանում, առանց մի բառ անգամ հայերէն իմանալու, չէ՞ որ այդ տեսակ պարոնները հռչակված են որպէս եկեղեցու բարեկամներ: Ուրեմն վայել է միթէ եկեղեցու բարեկամներին դատ սկսել եկեղեցու դէմ մի աղբիւր ջրի համար, այն ինչ մինչև այսօր նոյն աղբիւրը արհամարհված դրութեան մէջ էր, պահվում էր կեղտոտ կերպով ու նրա լճացած ջրից միայն ձիեր, էշեր, ջորիներ և կովերն էին օգտվում, իսկ այժմ խողովակներով անցկացրած լինելով եկեղեցու գաւիթը՝ ջուրը վազում է մաքուր կրանից, և նրանից օգտվում են բազմաթիւ հարեւաններ, ճանապարհից յոգնած, ծարաւ անցնողներ, խեղճ պանդուխտներ: Միրզօեվներ ոչ թէ պէտք է դատ բանային եկեղեցու դէմ, այլ շնորհակալութիւն յայտնէին նրան.... Եթէ ուզում են, եկեղեցին թող հրամայէ ամրացնել աղբիւրի վրա մի պղնձէ տախտակ, որի վրա փորագրված կը լինի, թէ այդ աղբիւրի ջուրը Միրզօեվ եղբայրները նուիրում են եկեղեցուն: Ամօթ է այն ինտրիգանտ պարոններին, որոնք յորդորել են Մինայ Իվանիչ Միրզօեվին դատ սկսել եկեղեցու դէմ, և որոնց փեշակն է թէ Թիֆլիսում և թէ Կօջօրում միմիայն ինտրիգաներով զբաղվել»:

—

ԲԱՆԱՆՑ գիւղի հայ հասարակութիւնը ուղարկել է մեզ մի շնորհաւորական նամակ Գրիգոր Արծրունու գրական գործունէութեան 25-ամեակի առիթով: Նամակը ստորագրել են 16 անձինք:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Տրապիզոն, 21 յուլիսի

Տրապիզոնի հայոց ազգային վարժարանք, մանաւանդ վերջին տարիներս, ենթարկված են կովկասեան հայոց ընդունած մանկավարժական ուղղութեան և ամեն առեն, որ միջոցները ներած են կովկասի մէջ ուսումն առած ուսուցիչներ ի պաշտօն կոչուած են, և երկու տարիէ ի վեր, ինչպէս գիտէք, մեր վարժարանաց տեսչութիւնը յանձնուած էր մանկավարժ պ. Դաւիթ Քալանթարեանցի, որ սակայն ինչ ինչ պատճառներով հրաժարած է այդ պաշտօնէն և մեկնած:

Արդ մեր վարժարաց համար պէտք ունենք մի տեսչի և երեք այլ ուսուցիչների: Գիտէք արդէն թէ տաճկահայոց ազգ. վարժարանք չունին լուրջ միջոցներ՝ որպէս զի մեծագումար ռոճիկներ կարող լինեն վճարել ուսուցչաց կամ տեսչի. մեր վարժարանք ևս հազիւ 650 ոսկւոյ պիւտճէ ունին. այդ գումարով պիտի կառավարենք զայնս և կարգադրենք ռոճիկները: Հետևաբար մեր պիւտճէի համաձայն տեսչի համար ամսական վեց ոսկի օսմանեան և ուսուցչաց համար ամսական չորսական ոսկի օսման. կրնանք վճարել առաւելն:

Մեք գիտեմք թէ այս ռոճիկներ շատ չնչին են ռուսահայ ուսուցչաց համար, որք աւելին կը ստանան իրենց երկրի մէջ. բայց հաւատացած ենք նաև թէ տաճկահայոց մէջ ևս կրթական նոր ուղղութիւնը տարածելու և արդիւնաւորելու բարձր նպատակաւ զոհողութիւն յանձն առնող անձնուէր երիտասարդներ կը գտնվին և կուգան գործել մեր մէջ: Հարկ է յայտնել թէ այստեղ ապրուստը համեմատաբար Տփղիսի և կովկասի այլ աղաքների՝ աւելի աժան է և կեանքը ախորժելի:

Անշուշտ տեսուչ և ուսուցիչք մանկավարժութեան ծանօթ և եթէ կարելի է փորձառու պէտք է լինին և ըմբռնած իրենց կոչումը: Ուստի եթէ կը գտնվին մեր պահանջած անձինք, հաճեցէք ի սէր կրթական գործին բանակցել նոցա հետ և կարելին չուտով տեղեկութիւն տալ մեզ:

Այս ձանձրութիւններ չը պիտի տայինք ձեզ, եթէ վստահ չը լինէինք թէ ներողամիտ կը գտնուիք և յօժարակամ կը նուիրէք մեզ ձեր զօրեղ աջակցութիւն մեր նպատակին իրագործման, որին հաւատարի եմք թէ համամիտ էք:

Կանխաւ մատուցանելով ձեզ, մեծարգոյ խմբագիր տէր, մեր ամենախորին շնորհակալիք, մնամք ջերմ յարգանօք ի դիմաց Ուսումն. Խորհրդոյ Տրապիզոնի՝

Ազգ. գաւառական վարչութեան ատենապետ

Պ. Ազնաւորեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պոլսից հեռագրում են մայրաքաղաքի ռուս լրագիրներին, որ այնտեղ շարունակում են ձերբակալել շատ հայեր:

—Ձերբակալութիւններ են լինում Մակեդոնիայում: Ազգաքնակութեան յուզմունքը քանի գնում սաստկանում է:

—Լօնդօնից գրում են, որ այնտեղ համոզված են, թէ պրինց Ֆերդինանդ կարող կը լինի խաղաղ ընթացք տալ բուլգարական գործերին:

—Կ. Պոլսից գրում են, որ մեծ վէզիրը մտադիր է հրաժարական տալ: Գործերի դրութիւնը այնքան խճճված է, որ վէզիրը ուրիշ ելք չէ գտնում, թէև անդադար մինիստրական նիստեր են լինում և առաւօտից մինչև երեկոյ բոլոր մինիստրներն էլ քաղաքական հարցերով են զբաղված:

—Լուր կայ, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը կարգադրել է Երզնկայից զօրք տեղափոխել Էրզրում:

—Լրագրական լուրեր են պտտում, որ ենթադրութիւն կայ 1896 թւին Բերլինում բանալ համաշխարհային ցուցահանդէս:

—Բէլգրադից գրում են, որ հաւանօրէն Նատալիայի և Միլանի ապահարզանի հարցը նորից հրապարակ կը գայ և նոր խառնաշփոթութիւնների առիթ կը դառնայ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իր չէօնհաուզեան պալատում իշխան Բիսմարկ վճռել է մի թանգարան շինել, ուր կը դրվեն այն բոլոր առարկաները, որ նա ստացել է իր կանցլէրութեան ժամանակ թագաւորներից, քաղաքներից և ընկերութիւններից: Այդ առարկաները շատ շատ են. դրանց Շէօնհաուզէն բերեցին 300 արկղներով:

* *
*

Աւստրիական Ֆրանց Յօվսէփ կայսրը իր աղջկան՝ դքսուհի Վալէրիային բաժինք է տալիս 2,00,000 ֆլօրին և մի պալատ Վիէննայում միայն այն պայմանով, որ եթէ փեսան կայրի այդ քաղաքում:

* *
*

Պարիզի «Figaro» լրագրի Բերլինի թղթակցի տեղեկութիւններին համեմատ, ֆէլդմարշալ կոմս Մօլտկէ գրում է իր յիշողութիւնները:

* *
*

Այս օրերս վախճանվեց Կլինտօնեան (Հիւսիսային Ամէրիկա) դիտանոցի դիրէկտորը, պ. Պէտէրս, որը իր կեանքի ընթացքում 24 աստղ է գտել:

* *
*

Այս օրերս Ֆէրնէյում կատարվեց Վօլտէրի արձանի հանդիսաւոր բացումը բազմաթիւ ֆրանսիացի սենատօրների և պատգամաւորների ու Ժընէվի վարչական անձինքների ներկայութեամբ:

* *
*

Իտալացիները շատ դժգոհ են իրանց դաշնակից գերմանացիներից: Նորերս հրացանաձիգների տօնախմբութեանը ներկայ լինելու համար Բերլին գնացած իտալացի հրացանաձիգները բարկացած վերադարձան իրանց հայրենիքը և իտալական մամուլի մի մասը ևս սկսեց յարձակվել գերմանացիների դէմ: Իտալացիները ոչ միայն ոչ մի պարգև չը ստացան, չը նայելով որ կատարեալ իրաւունք ունէին պարգև ստանալու,—այլ և Բերլինի մասնաժողովը նրանց վրա բոլորովին ուշադրութիւն չէր դարձնում, իսկ մի քանի լրագիրներ, որոնց թւում և «Saale Zeitung» յայտնեցին, թէ իտալացիները կատարեալ պարտութիւն կրեցին:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 յուլիսի: Զինուորական մինիստրը Ֆրանսիայից ուղարկած հեռագրով անկեղծ շնորհակալութիւն է յայտնում շնորհաւորութիւնների և բարի ցանկութիւնների համար:—Արգելված է հիպնօտիզմի և մագնիսականութեան սէանսներ կատարել. իսկ բժշկական նպատակով հիպնօզի գործադրութիւնը կարող է թոյլ տալ վարչութիւնը միայն բժիշկներին:—Օդէսայում վերջացած է հարաւ-արևմտեան ճանապարհների էլէվատորի կառուցումը:

ՍԱՄԱՐԿԱՆԴ, 25 յուլիսի: Այստեղ Մօսկվայի մի դրամատէր մտադրութիւն ունի շուտով բանալ առաջին բանկային մի տուն: Հիմնական դրամագլուխը 500,000 ր. է:

ԼՕՆԴՕՆ, 25 յուլիսի: Օսբօրնում, ուր հիւր է գնացած գերմանական կայսրը, ժամանեցին՝ Ռուսաստանի, Աւստրիայի և Թիւրքիայի դեսպանները:

ԴԱՐՄՇՏԱԴ, 25 յուլիսի: Հէսսէնի մեծ դուքսը ճանապարհ ընկաւ դէպի Պետերբուրգ՝ ռուսաց զօրախաղերին ներկայ լինելու համար:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 26 յուլիսի: Տիեզերական պատրիարք Դիօնիսի հրաժարական տուեց, բողոքելով Մակեդօնիայի բօլգարական եպիսկոպոսներին բէրաթներ տալու դէմ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 յուլիսի: Թագաւոր կայսրը հաւանեց Ժուկօվսկու և Լիժենէր Սուլտանօվի կազմած կայսր Աղէքսանդր II-ի Մօսկվայում դրվելի արձանի նախագիծը և թոյլտւութիւն տուեց նրանց սկսել սկզբնական աշխատանքներն առանձին մասնաժողովի հսկողութեան տակ:—«Journal de St.-Pétersbourg» լրագիրը, խօսելով Մակեդօնիայում բօլգարական եպիսկոպոսներ նշանակելու մասին, մատնանիշ է անում այն հանգամանքի վրա, որ այդ միջոցը դժգոհութիւն է յարուցել Յունաստանում և Սերբիայում: Իսկ ինչ վերաբերում է ռուսաց յայտագրի և մինչև անգամ բողոքի մասին տարածված լուրերին, նկատում է, որ Ռուսաստանը կարիք չունէր այդպիսի քայլ անելու, որովհետև այդ գործը ոչ մի կերպ չէր դիպչում իր արժանաւորութեանը: Ինչ որ վերաբերում է Բ. Դրան, լրագիրն ասում է, որ Բ. Դուռը ուշադրութեան չէ առել այն հանգամանքը, որ Մակեդօնիայում զանազան ազգութիւններ կան և յամենայն դէպս շատ շտապել է գոհացնել Ստամբուլօվի ցանկութիւնը, որը ի հարկէ չէ պայմանաւորվում եկեղեցու ծառայութիւն անելու դիտաւորութեամբ, այլ քաղաքական ոչ-պատուաբեր հոգսերով և Բ. Դուռը չը պէտք է ցոյց տար նրան իր աջակցութիւնը: Հէնց այդպիսի միտք է յայտնել ռուսաց դեսպանը Կ. Պօլսում, բայց ոչ մի յայտագիր չէ ներկայացրել:—Նոյն լրագիրը Կ. Պօլսի հայոց եկեղեցում եղած անկարգութիւնների առիթով ասում է, որ չէ կարելի, ի հարկէ, հաւանել անկարգութիւններ անողներին. բայց միւս կողմից պէտք է յուսալ, որ օսմանեան կառավարութիւնը ուշադրութեան կառնի միշտ դէպի Թիւրքիան հաւատարիմ եղած խաղաղ հայ ազգաբնակութեան հիմնաւոր գանգատները:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 26 յուլիսի: Կէմմլէր անունով մէկը մարդասպանութեան համար մահուան պատիժ կրեց էլէկտրականութեամբ: Վատ գործիքի պատճառով ստիպված էին էլէկտրական հոսանքը երեք անգամ իջեցնել: Իւրաքանչիւր հարուածից յետոյ մահապարտը շնչում էր: Պատիժը մի քանի րօպէ շարունակվում էր:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 26 յուլիսի: Կոբուրգեան Ֆէրդինանդ պրինցը համաձայնվում է վերադառնալ Բօլգարիա միայն այն պայմանով, եթէ բարձր պաշտօններ կը տրվեն աւստրիական օֆիցէրներին: Ստամբուլօվ համաձայն է. օֆիցէրները բողոքում են:

ԲԵՐԼԻՆ, 26 յուլիսի: Բժշկական կօնգրէսին 7,054 տոմսակներ են բաժանված. Ռուսաստանի ներկայացուցիչները 421 են: Յաջորդ կօնգրէսը կը գումարվի 1893 թւին Հռոմում:—Գերմանական կայսրը Ռուսաստանում տաս օր կը մնայ: Կայսրի ավխտան 10 հոգուց է բաղկացած:

ՇԱՆԽԱՅ, 26 յուլիսի: Զինուորների խումբը քանդեց երկաթուղին Լուտայում այն պատրուակով, թէ երկաթուղին հեղեղների պատճառ է: Վարչութիւնը ոչինչ բանի չէ ձեռնարկում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 յուլիսի: Կ. Պօլսի ռուս դեսպան Նէլիդօվ հասաւ Պետերբուրգ:—«Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ շուտով կը սկսի իր գործունէութիւնը Պետերբուրգում «Россіянинъ» պահպանողական և տեղափոխող ընկերութիւնը, ռուս դրամատէրերի նախաձեռնութեամբ և $2^1/_2$ միլիօն րուբլի հիմնական դրամագլխով:—Մի և նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստր Վիշնէգրադսկուն պատւոր կերպով դիմաւորելու համար բուխարական էմիրը ուղարկում է իր երկրի սահմանի վրա մի արտակարգ դեսպանութիւն՝ հրաւիրելով մինիստրին այցելել իր մայրաքաղաքը:

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

փոստային գնացքը ուղևորվում է

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում	8 ժ. 40 ր.	առաւ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս	11 » 8 »	երեկ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բագու	12 » 8 »	երեկ.
ԲԱԳՈՒԻՑ գալիս է Թիֆլիս	7 » 40 »	առաւ.

Ապրանքա-ճանապարհորդական գնացքը

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում	3 ժ. 10 ր.	ցերեկ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս	8 » » »	առաւ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Գանձակ	9 » 45 »	առաւ.
ԳԱՆՁԱԿԻՑ գալիս է Թիֆլիս	8 » 20 »	եկեկ.

—

ՌՈՒՍԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Ամառնային երթևեկութիւն

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, երեկոյեան 4 ժամին, շոգենաւը Բաթումից ուղևորվում է Օդէսա՝ Սուխումի և Նօվօրօսիյսկի վրայով:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը, երեկոյեան 4 ժամին, ուղղակի բէյսով, Նօվօրօսիյսկի վրայով:

ՇԱԲԱԹ օրերը, 8 ժամին երեկոյեան, շրջական բէյսով, բոլոր նաւահանգիստների վրայով:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը, 7 ժամին երեկոյեան, արտասահմանեան բէյսով դէպի Կ. Պօլիս:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Հինգերորդ կարգի մի **ՈՒՍՈՒՑԻՉ**, որը իր ուսումը աւարտել է ռուսաց Ուսուցչական Սեմինարիայում և հինգ տարի ուսուցչի պաշտօն է վարել ռուսաց և հայոց ուսումնարաններում, ցանկանում է այժմ տեղ ունենալ մի որ և է հայոց ուսումնարանում առաջին կոպարի:

Դիմել պայմաններով, ЭРИВАНЬ, Судебному Приставу Абрамову.

3—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՍԻ հայոց հոգևոր երկսեռ դպրոցների համար հարկաւոր են ուսուցիչներ և մի աւագ—ուսուցչուհի, որոնք պէտք է ստանձնեն հետևեալ առարկաների դասաւանդութիւնը. Ռուսաց լեզու 27 դաս, հայոց լեզու 35 դաս, կրօն 18 դաս, գրութիւն և գծագրութիւն 21 դաս, բնագիտութիւն 3 դաս և թւաբանութիւն 23 դաս: Ուսուցիչների վարձատրութիւնը կը լինի ԱՌԱՋԻՆ կոպարի համեմատ, միայն ռոճիկների մէջ զգալի տարբերութիւն չը լինելու պատճառով, որոշված է առաջնակարգ առարկաների հետ տալ և մի մասը երկրորդական առարկաներ: Ցանկացողները անյապաղ դիմելու են նոյն դպրոցների հոգաբարձութեանը հետևեալ հասցէով. Карсъ, Попечительству Карсск. Армянск. училищъ.

2—3

Մի հայ **ՕՐԻՈՐԴ**, ուսուցչական ցանկի Ը. կարգից, ցանկանում է հայոց ծխական օրիորդական դպրոցներում դասատուութիւն անել, շաբաթական 20—24 դասով, հետևեալ առարկաներից. 1) Հայոց լեզուից Ա. Բ. և Գ. դասարաններում, 2) Թւաբանութիւնից նոյնպէս երեք պատրաստականներում, 3) Հայոց վայելչագրութիւն, գծագրութիւն և ձեռագործութիւն բոլոր դասարաններում: Ցանկանում է նաև կար ու ձևի առանձին պարզ գծագրական մեթօդով դաս տալ և լինել կարգապահ վարժուհի:

Պայմանների համար դիմել ԵՐԵՒԱՆ, Խաչատուր Մէլիքեանցին:

3—10

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) գեղագրութիւն:

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից, ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Աղէքսանդր Փրիդօնօվի տանը, № 9 Սերգիէվսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում, դեղատան դիմաց: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

2—12 (Ե. Շ.)

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՄ պ. պ. սիրողներին լաւ

ԾԽԱԽՈՏ

և

ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ

իմ գործարանից, որը վաղուց վայելում է հասարակութեան ուշադրութիւնը:

ՊԱՏՈՒԻԷՐՆԵՐԸ

ճշգութեամբ, խստութեամբ և գործ ածողների ճաշակով են կատարվում:

—

Մագազինում կարելի է գտնել ծխելու համար ամենայն գործիքներ և նիւթեր:

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ն. Յ. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑԻ

Ոսկեայ մեդալ

Գործարանը. Գուդովիչ փողոցում, Սօլօլակում, սեփական տանը:

Մագազինը Դվօրցօվայա փողոցում, կալուածական բանկի տանը:

Ոսկեայ մեդալ

Ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում մասնաւորապէս մագազինում եղած ԹԻՒՐՔԱՑ և ՏԵՂԱԿԱՆ ամենալաւ յատկութեան և զանազան տեսակի թարմ ծխախոտի մեծ քանակութեան վրա:

—

Օտարերկրեայ պատուէրները կատարվում են անմիջապէս:

Մեծ քանակութեամբ առնողներին անվում է զիջում, պայմանին համեմատ:

7—10 (Շ.)

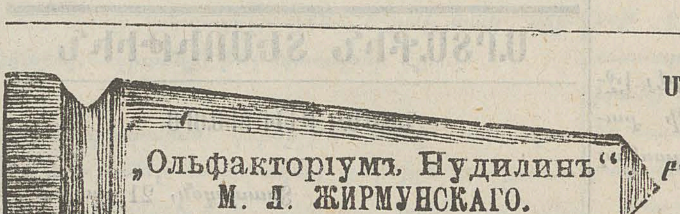

ՄԻՋՈՑ **ԽԱՐԲՈՒԽԻ** ԴԷՄ

բժշկական դէպարտամէնտից թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում:

18—52 (Շ.)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՂՈՒԲԱՅԻ հայոց երկսեռ դպրոցներին հարկաւոր են երեք ուսուցիչներ և մի վարժուհի. ուսուցիչներից մինը ՌՈՒՍԱՑ լեզուի համար է՝ ցանկալի է, որ նա աւարտած լինի ուսուցչական ինստիտուտում, միւսը՝ ԿՐՕՆԻ և ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ—Բ. կարգի, երրորդը՝ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ—Բ. կամ Գ. կարգի, իսկ վարժուհին—ՁԵՌԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ և ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ (կամ հայոց լեզուի) համար է: Իւրաքանչիւրը կունենայ 24—28 դաս և ռոճիկ կը ստանայ առաջին կոպարով: Դրանցից ընտրվելի աւագ-ուսուցչի համար սահմանված է ռոճիկից դուրս միմիայն հարիւր (100) րուբլի: Ցանկացողները թող դիմեն հոգաբարձութեան

1—5

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՄԱԽՈՒ եկեղեցական երկդասեան երկսեռ դպրոցների վարչութիւնը հրաւիրում է ուսուցչութեան արտօնութիւն ունեցող ԵՐԵՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉ և մի ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ հայոց և ռուսաց լեզուների, թւաբանութեան, բնական պատմութեան, վայելչագրութեան, գծագրութեան, և ձեռագործութեան: Այս առարկաներին ընդունակ և համապատասխան ցանկացողները կարող են շուտով դիմել տեղիս գերապատիւ առաջնորդին:

2—2

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ ТОВАРИЩЕСТВО МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и пасовъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клейтонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ, и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н|Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

20—100 (Ե. Շ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 27 Іюля 1890 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.